

Uri Geller'in psikokinetik metal bükmesi, çalışan saatleri durdurması ya da bozuk saatleri çalıştırması televizyon numarası olarak bir yana bırakılacak bir olay değildir. Bu bilimsel olarak ele alınması gereken bir olaydır. Bilimin esas işi, insanların değer anlayışlarına burnunu sokmak olmasa da, bilim "eğer öyleyse o zaman..." türünden önermeler yapmalıdır. Ancak PK deneyleri de "hobi araştırmacılar"ın elinden çıkmalı ve modern laboratuvarlara girmelidir.

Daha sonra da görüleceği üzere PK etkisi çok zayıf bir etkidir. PK'nin fiziksel süreçlere etkisi, rastlantı ortalamasında küçük bir kırılma, sapma kadardır. Ancak, atom altı parçacıkların davranışlarının tespit edildiği mikrofizik teknolojilerine rağmen neden PK etkisinin ölçülemediği ilginç bir sorudur. İyi bir kuram fenomenleri açıklamalıdır. Oysa, PK ile ilgili elimizde iyi bir kuramımız şu ana kadar yoktur.

PK, yere-zamana ve mekansal uzaklığa bağlı olmayan bir etkidir. Bilindiği üzere, bunlar aynı zamanda kuantum mekaniğinin de özellikleridir. Bu özellikler, özellikle Einstein-Podolski-Rosen deneyi ile ortaya konulmuştur. Bir sistemi oluşturan parçalardan biri üzerinde yapılan bir ölçüm, diğer parçası üzerinde, uzaklıktan ve zamandan bağımsız etki yapar. Aradaki uzaklık santim ya da ışık yılları uzaklığında olabilir. 1935'den sonraki dönemlerde gizli değişkenler kuramı daha belirgin bir üstün güven kazandıysa da, John Bell (1964) ve Alain Aspect (1982) bu düşüncüyü matematiksel ifadelerle sınırlamayıp (Bell eşitsizliği) deneylerle de bu uzaktan etkiyi doğruladılar. Bu etkileşim atom altı parçacıklar için kesin olarak ortaya konulmuşsa da makroskobik olan kaşık ve beyin için nasıl bir etki oluşacağı belirsizdir. Kesin olarak bildiğimiz kuantum düzeyi, molekül, atom, atom altı parçacıkların düzeyidir. Ancak, kuantum sonuçları, metrelerce ve hatta ışık yılları boyunca yayılabilir.

Diğer yandan kuantum mekaniğinde bir sistemi oluşturan gözlemci ile gözlemlenen (bükülen kaşık) birbirinden ayrılamaz. Kuantum mekaniğinin gözlemciye yüklediği bu işlev, kuramın kendisinden gelir. Dolayısı ile gözlemci sayısının ardışık arttırıldığı düşünüldüğünde, süreci etkileyecek nihai (son) gözlemcinin kim olacağı belirsizdir. Belki de, deneycinin deneyin sonuçlarına yönelik beklentisi deneyi etkilemektedir. Klasik fizik dünyayı iki kısma ayırır ve aynı gelenek kuantum mekaniğinde de devam eder. Buna göre bir iç fizik bir de dış fizik vardır. Dıştan bakıldığında gözlemleyici ile gözlemlenen ayrı tutulur. Gözlemleyicisi olmayan kapalı bir sistem, iç sistemdir. Bir iç sistemi gözlemlenen + gözlemleyen parçalarına ayırırsak dış fiziksel bir betimleme içindeyi anlamına gelir. Dış fizik, kuantum mekaniğinin ontolojik (varlıkbilimsel), iç

fiziksel ise epistemik (bilgisel) yanını yansıtır. Dış fizik, ölçmeye, gözlemlemeye ve algılarımıza bağımlıdır. Bu nedenle de öznelidir. Mutlaka bir gözlemleyicisi vardır. Oysa, iç fizikte, ölçme ve değerlendirme yoktur ve özne-nesne ayrımı da yoktur. Başlangıçta oluşan evrensel kural ne ise odur, varlıksaldır. İç fizik durup duruken dışarıdan gözlemleyici ile rahatsız edilir. Dolayısı ile PK'nin hangi fizikle de ilişkili olduğunu ortaya koymak gerekir.

19. yüzyılda Newton (klasik) fiziğin yasaları ideal, nesnel ve eksiksiz bir bilginin ifadesi olarak kabul ediliyordu. Ancak, bugün klasik fizikteki bilgilerle PK açıklamak imkansızdır. Dolayısı ile bizim imdadımıza koşacak tek şey, en azından bugün için, kuantum mekaniği ya da fiziğidir. Kuantum tanımlamaları, alışageldiğimiz klasik kuramlardan kökten farklı olmalarına karşın çok kesindirler. Kuantum mekaniği, nesnel, makine benzeri bir çalışmadan ziyade, öznellik ve bilinci göz önüne alır. Kuantum mekaniğinin, PK ile ilgisinin olabileceğine dair ilk girişim 1974'te düzenlenen bir parapsikoloji konferansında başlamıştır. Burada, Evan H. Walker (1935-2006) ve Helmut Schmidt PK açıklamaya çalışan bir kuramsal model öne sürdüler. Bu daha çok Eugene Wigner'in kuantum mekaniğindeki ölçme sorununa önerdiği çözüme benziyordu.

Kuantum mekaniğini parapsikolojiye ilk uygulayan Evan H. Walker'dır. Walker, temel olarak, Wigner'in fikrini ele alır ve gözlemciyi ön plana çıkarır. Bilinci bir gizli parametre olarak hesaba katar. Bilinç ve diğer parametreler (değişkenler), yer-zaman ve uzaklıktan bağımsız olduklarından, gözlemci beynindeki (nörofizyolojik) süreçler, dışsal kuantum mekanik süreçlerle ilişkilendirilebilir. Walker'ın kuramı çok kabul görmememesine karşın, ilk olması açısından çok değerlidir. Ancak, daha sonraları birçok başka yaklaşımlar önerilmişse de, bugüne kadar kabul edilir bir teori öne sürülmemiştir. Ancak, PK yapılabilecek bilimsel bir açıklamanın da kuantum mekaniğinden geleceği kesin gibidir. En azından bu yönde olumlu beklentiler vardır. Ancak, elimizde henüz sağlam bir teori yoktur.